

İlgili Kanun / Madde
6100 S. HMK/114

T.C
YARGITAY
9. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2021/11670
Karar No. 2021/15971
Tarihi: 01.12.2021

- HUKUKİ YARAR
- TESPİT DAVASI
- EDA DAVASI
- İNŞAİ DAVALAR
- EDA DAVASI AÇMA OLANAĞI VARKEN TESPİT DAVASI AÇMADA HUKUKİ YARARIN BULUNMADIĞI
- MUVAZAANIN TESPİTİ DAVASINDA HUKUKİ YARARIN BULUNMADIĞI

ÖZETİ: Medeni Usul Hukukunda davacının mahkemeden hukuksal korunma istemi ile bir dava açılabilmesi için, bu davayı açmakta veya hukuki korunma istemekte haklı bir yararının bulunması gerekir. Öte yandan, bu hukuksal yararın, “hukuki ve meşru”, “doğrudan ve kişisel”, “doğmuş ve güncel” olması gerekir.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda öğreti ve yargısal kararların bu uygulaması aynen benimsenerek, davacının, dava açmakta hukuki yararının bulunması “Dava Şartları” başlıklı 114 üncü maddesinin birinci fıkrasının (h) bendinde açıkça dava şartları arasında sayılmıştır.

Bir davada, hukuki yarar ilkesinin dava şartı olarak gözetilmesinin, yargılamanın amacına ve usul ekonomisi ilkesine uygun olarak yargılama yapılmasına yarar sağlayacağı her türlü duraksamadan uzaktır.

Dava açmaktaki hukuki yarar için, hukuk düzenince kabul edilmiş meşru bir yarar olmalı, bu yarar dava açan hak sahibi ile ilgili olmalı ve dava açıldığı sırada

halen mevcut bulunmalıdır. Ayrıca, açılacak davanın ortaya çıkacak tehlikeyi bertaraf edecek nitelikte olması gerekir. Bir kimsenin, hakkına ulaşmak için, mahkeme kararının o an için gerekli olması durumunda hukuki yararın olduğundan söz edilebilir. Bir mahkeme kararına ihtiyaç yoksa hukuki yarardan söz edilemez.

Bilindiği üzere, mahkemeden istedikleri hukuki korunmaya göre davalar, eda davaları, tespit davaları ve inşai davalar olarak ayrılmaktadır.

Eda davalarında; bir şeyin yapılması, bir şeyin verilmesi veya bir şey yapılmaması istenmekte iken; inşai (yenilik doğuran) davalar ile de, var olan bir hukuki durumun değiştirilmesi, kaldırılması veya yeni bir hukuki durumun yaratılması istenir. İnşai (yenilik doğurucu) davanın kabulü ile yeni bir hukuki durum yaratılır ve hukuksal sonuç genellikle bir yargı kararı ile doğar.

Tespit davasında, sadece tespit hükmü verilebilir. Tespit davasında verilen karar ile hukuki ilişkinin varlığı veya yokluğu kesin olarak tespit edilir. Diğer bir anlatım ile davalının varlığını inkar ettiği ilişkinin var olduğu veya yokluğunu inkar ettiği hukuki ilişkinin yok olduğu hükme bağlanır.

Bir tespit davasının kabule şayan olabilmesi için, bu davanın konusunu oluşturan hukuki ilişkinin var olup olmadığının mahkemece hemen tespit edilmesinde davacının menfaatinin (hukuki yararının) bulunması gerekir. Bu husus 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 106 ncı maddesinin ikinci fıkrasında “Tespit davası açanın, kanunlarda belirtilen istisnai durumlar dışında, bu davayı açmakta hukuken korunmaya değer güncel bir yararı bulunmalıdır” düzenlemesi ile ifade edilmiştir.

Tespit davasında davacı, kendisi için söz konusu olan tehlikeli veya tereddütlü durumu ortaya çıkaracağı zararın, ancak tespit davası ile giderilebileceğini kanıtlamalıdır. İşte davacının hukuki ilişkinin derhal tespitinde menfaatinin (hukuki yararının) varlığı için öncelikle davacının bir hakkı veya hukuki durumu güncel (halihazır) ve ciddi bir tehditle karşı karşıya olması gerekir.

Bu bağlamda ifade etmek gerekir ki, yerleşik Yargıtay uygulamasına göre eda davası açma olanağı varken tespit davası açmakta hukuki yarar bulunmamaktadır. Bu açıklamalar dikkate alındığında, somut olayda davacının muvazaa tespitine dayalı talebinde hukuki yararı bulunmadığından, davanın usulden reddine karar verilmesi gerekir.

DAVA: Taraflar arasında görülen dava sonucunda verilen kararın, temyizen incelenmesi davalı vekili tarafından istenilmekle, temyiz talebinin süresinde olduğu anlaşıldı. Dava dosyası için Tetkik Hakimi tarafından düzenlenen rapor dinlendikten sonra dosya incelendi, gereği konuşulup düşünüldü:

Y A R G I T A Y K A R A R I

Davacı İsteminin Özeti:

Davacı vekili, davacının davalı TPPD Genel Müdürlüğüne bağlı, çeşitli şirketlerde çalışıldığını, davalı TPPD Yönetim Kurulu kararı ile aralarında davacının da bulunduğu taşeron işçilerin kadroya alınmasına karar verilmesi nedeni ile 13/05/2015 tarihinde işten ayrılış bildirgesinin verildiğini, davalı TPPD Yönetim Kurulunun 11/06/2014 tarih ve 20/9 no'lu personel istihdam konulu kararıyla personel açığının giderilmesi amacıyla alt işverenlik yönetmeliği hükümlerine göre personel çalıştırmasının şirket aleyhine muvazaa ilişkisine dayanan davalar açılabileceğinden alt işveren personelinin kadroya alınmasına karar verildiğini ancak davacının kadroya alınmasının 14/07/2015 tarihini bulduğunu, bu süreçte taşeron şirketin sigortalısı olarak davalı şirkette kadrolu personelle aynı işi yaptığını, iş akdinin feshedildiği 14/07/2015 tarihine kadar davalı işverenin işçisi olduğunu, davacının davalı şirketin özelleştirme kapsam ve programına alınmasından sonra kadroya alındığından Özelleştirme Dairesi Başkanlığı tarafından 657 SK-4-c-2 maddesi kapsamı dışına çıkarılarak mağdur edildiğini, çalışma hakkının elinden alındığını belirterek alt işveren- asıl işveren ilişkisindeki muvazaanın tespiti ile davacının işe girdiği tarihten itibaren davalı şirket çalışanı olarak kabul edilmesini talep etmiştir.

Davalı Cevabının Özeti:

Davalı, davacının çalıştığı taşeron şirketlerde asıl işi olmayan pozisyonlarda çalıştığını, alt işveren ile asıl işveren arasında bir ilişkinin bulunmadığını, muvazaa iddiasının mesnetsiz olduğunu savunarak davanın reddini talep etmiştir.

İlk Derece Mahkemesi Kararının Özeti:

İlk Derece Mahkemesince, davanın kabulüne karar verilmiştir.

İstinaf başvurusu:

İlk Derece Mahkemesinin kararına karşı, davalı vekili istinaf başvurusunda bulunmuştur.

Bölge Adliye Mahkemesi Kararının Özeti:

Bölge Adliye Mahkemesince, İlk Derece Mahkemesi kararının usul ve esas yönünden hukuka uygun olduğu gerekçesiyle, istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

Temyiz Başvurusu:

Kararı, davalı vekili temyiz etmiştir.

Gerekçe:

Medeni Usul Hukukunda davacının mahkemeden hukuksal korunma istemi ile bir dava açılabilmesi için, bu davayı açmakta veya hukuki korunma istemekte haklı bir yararının bulunması gerekir. Öte yandan, bu hukuksal yararın, “hukuki ve meşru”, “doğrudan ve kişisel”, “doğmuş ve güncel” olması gerekir (Hanağası, E.: Davada Menfaat, ... 2009, s.135).

Mülga 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun yürürlükte olduğu dönem içinde öğreti ve yargısal kararlar, dava açarken hukuki yararın bulunması gereğini, “dava şartı” olarak kabul etmiştir. Bu şart dava konusuna ilişkin genel dava şartlarından biri olup, davanın esası hakkında inceleme yapılabilmesi ve esas hakkında hüküm verilebilmesi için varlığı gerekli olduğundan “olumlu dava şartları” arasında sayılmaktadır.

01/10/2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda öğreti ve yargısal kararların bu uygulaması aynen benimsenerek, davacının, dava açmakta hukuki yararının bulunması “Dava Şartları” başlıklı 114 üncü maddesinin birinci fıkrasının (h) bendinde açıkça dava şartları arasında sayılmıştır.

Bir davada, hukuki yarar ilkesinin dava şartı olarak gözetilmesinin, yargılamanın amacına ve usul ekonomisi ilkesine uygun olarak yargılama yapılmasına yarar sağlayacağı her türlü duraksamadan uzaktır.

Dava açmaktaki hukuki yarar için, hukuk düzenince kabul edilmiş meşru bir yarar olmalı, bu yarar dava açan hak sahibi ile ilgili olmalı ve dava açıldığı sırada halen mevcut bulunmalıdır. Ayrıca, açılacak davanın ortaya çıkacak tehlikeyi bertaraf edecek nitelikte olması gerekir. Bir kimsenin, hakkına ulaşmak için, mahkeme kararının o an için gerekli olması durumunda hukuki yararın olduğundan söz edilebilir. Bir mahkeme kararına ihtiyaç yoksa hukuki yarardan söz edilemez (Pekcanitez H., Atalay, O./Özekes, M.: Medeni Usul Hukuku, ... 2011, s.297).

Uyuşmazlığın çözümünde, hukuki yarar kavramının tespit davasındaki yansımalarının ne olacağının ayrıca irdelenmesinde yarar vardır. Bilindiği üzere, mahkemeden istedikleri hukuki korunmaya göre davalar, eda davaları, tespit davaları ve inşai davalar olarak ayrılmaktadır.

Eda davalarında; bir şeyin yapılması, bir şeyin verilmesi veya bir şey yapılmaması istenmekte iken; inşai (yenilik doğuran) davalar ile de, var olan bir hukuki durumun değiştirilmesi, kaldırılması veya yeni bir hukuki durumun

yaratılması istenir. İnşai (yenilik doğurucu) davanın kabulü ile yeni bir hukuki durum yaratılır ve hukuksal sonuç genellikle bir yargı kararı ile doğar.

Tespit davasında, sadece tespit hükmü verilebilir. Tespit davasında verilen karar ile hukuki ilişkinin varlığı veya yokluğu kesin olarak tespit edilir. Diğer bir anlatım ile davalının varlığını inkar ettiği ilişkinin var olduğu veya yokluğunu inkar ettiği hukuki ilişkinin yok olduğu hükme bağlanır.

Bir tespit davasının kabule şayan olabilmesi için, bu davanın konusunu oluşturan hukuki ilişkinin var olup olmadığının mahkemece hemen tespit edilmesinde davacının menfaatinin (hukuki yararının) bulunması gerekir. Bu husus 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 106 ncı maddesinin ikinci fıkrasında “Tespit davası açanın, kanunlarda belirtilen istisnai durumlar dışında, bu davayı açmakta hukuken korunmaya değer güncel bir yararı bulunmalıdır” düzenlemesi ile ifade edilmiştir.

Tespit davasında davacı, kendisi için söz konusu olan tehlikeli veya tereddütlü durumun ortaya çıkaracağı zararın, ancak tespit davası ile giderilebileceğini kanıtlamalıdır. İşte davacının hukuki ilişkinin derhal tespitinde menfaatinin (hukuki yararının) varlığı için öncelikle davacının bir hakkı veya hukuki durumu güncel (halihazır) ve ciddi bir tehditle karşı karşıya olması gerekir.

Bu bağlamda ifade etmek gerekir ki, yerleşik Yargıtay uygulamasına göre eda davası açma olanağı varken tespit davası açmakta hukuki yarar bulunmamaktadır. Bu açıklamalar dikkate alındığında, somut olayda davacının muvazaa tespitine dayalı talebinde hukuki yararı bulunmadığından, davanın usulden reddine karar verilmesi gerekir.

Anılan hususlar gözetilmeksizin, yanılıgılı değerlendirme sonucunda İlk Derece Mahkemesince yazılı şekilde hüküm tesisi ve bu karara karşı yapılan istinaf başvurularının esastan reddi kararı hatalı olup, bozmayı gerektirmiştir.

SONUÇ: Temyiz olunan, İlk Derece Mahkemesi kararına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararının ORTADAN KALDIRILMASINA, İlk Derece Mahkemesi kararının yukarıda yazılı sebepten dolayı BOZULMASINA, dosyanın kararı veren İlk Derece Mahkemesine, bozma kararının bir örneğinin kararı veren Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine, peşin alınan temyiz karar harcının istek halinde ilgiliiye iadesine, 01.12.2021 tarihinde oybirliği ile karar verildi.